

Kompetencehjulets Sprog vurdering

- et sprogindsats- og sprogvurderingsredskab

Formål, tankegang, baggrund

Samt retningslinjer for brug af Kompetencehjulets Sprogvurdering

September 2017 - Grafisk revideret Februar 2021

LearnLab

Indholdsfortegnelse:

Kompetencehjulets Sprog vurdering* et sprogindsats- og sprog vurderingsredskab	4
Formål, tankegang, baggrund samt retningslinjer for brug af Kompetencehjulets Sprog vurdering	4
1. Hvordan bruges Kompetencehjulets Sprog vurdering og hvad bygger det på	4
Sprog syn	4
Lærings- og kompetencebegrebet	5
Dynamisk brug	6
Evaluere progression	7
Gruppe vurderinger	7
Enkelt- og gruppe handleplan	7
Udviklingen af Kompetencehjulets Sprog vurdering	7
2. Retningslinjer for brug af Kompetencehjulets Sprog vurdering	8
Retningslinjer for svar processen	8
Altid positive svar ved at sætte udgangspunkt korrekt	8
Der fortsættes til barnet ikke kan flere kompetencer, så maximum kompetenceniveau er med	8
Besvarelsene sker på basis af nylige observationer	8
Svarkategorierne er tydeligt beskrevet	8
Besvarelsen kan altid pauses, men skal være færdig indenfor for 2 uger	8
Hvis barnet ikke har haft muligheden for at vise kompetencen	9
Forudsætning: 2-3 måneders sampraksis med barnet	9
Hvis der forekommer flere kompetencer i kombination	9
Angivne eksempler er bare idéer, til i hvilken retning man kan have observeret kompetencen	9
Svarene summeres automatisk op til en profil	10
Valg af indsats i barnets udviklingszoner	10
Analyse og refleksion over resultatet	10
Kvalitetstjek profilen	10
Profiler er øjebliksbillede af børns udvikling i institutionens kontekst: Dagtilbuddets læringsmiljø – og det er det, de skal bruges til at udvikle	10
Profilen skal bruges til ændringer i læringsmiljøet ud fra en ressource- og relationsorienteret tilgang	11
Se på helheden – både ressourcer og evt. behov	11
Følg barnets udvikling løbende og se progression	11
En dynamisk sproglig Pædagogisk læreplan: Opspor behovet, planlæg indsatser og se læringsudbyttet osv.	11
Vurdering af progression er det bedste til to-sprogede	12
Analyse og refleksion	12
Er der behov for fokuseret eller særlige indsatser, skal der altid ses på barnets hele udvikling	12
Helhedsvurdering synliggør også ressourceområder	12

* Kompetencehjulets Sprog vurdering hed tidligere PUB Sprog

Profil som udgangspunkt for differentiering	13
Profilerne skal skabe pædagogisk refleksion og udvikle læringsmiljøet	13
Forældresamarbejde: præsentation for forældre	13
Gruppebesvarelser	13
Sammenlignings- og statistikmodul til at bl.a. at se progression og gennemsnit	13
Etiske overvejelser – før, under og efter	14
Gyldighed og pålidelighed	14
Norm- og kriteriebaserede progressionsmål	14
Minimering af besvarelsers subjektivitet	14
Gruppebesvarelser og subjektivitet	15
Sammenlægning af profiler bruges i den fælles kontekst	15
Kompetencehjulets Sprogvurdering er i flere omgange sammenlignet med andre sprogvurderinger	15
Årganges gennemsnit synes at passe	16
Bredde i sprogtemaer formindsker "teach-to-the-test and forget the rest"-effekter	16
3. Uddybning af sprogsyn og temaer	17
Kompetencehjulets Sprogvurdering har et bredt sprogsyn	17
Både et interaktionelt og strukturelt sprogsyn	17
Både sprogets receptive og produktive sider	17
Dækker udviklingen af sprogets form, indhold og funktion	18
De seks undertemaer i Kompetencehjulets Sprogvurdering	19
Tema 1: Kommunikation	19
Tema 2: Lytte og tale	20
Tema 3: Udtale og betydning	20
Tema 4: Lyde- og lytteforståelse	20
Tema 5: Ordforråd	21
Tema 6: Grammatik	21
Progressions-spørgsmålenes udvælgelse og sammenhæng med de 6 undertemaer	22
Giver redskabet mening og udbytte for dem der skal bruge det	22
Effektundersøgelser i en kommune	23
Etiske overvejelser	24
Barnet	24
Forældrene	24
Pædagogerne	25
Noter	26
Note 1:	26
Note 2:	26
Litteratur:	27

Kompetencehjulets Sprogvurdering et sprogindsats- og sprogvurderingsredskab

Formål, tankegang, baggrund samt retningslinjer for brug af Kompetencehjulets Sprogvurdering

Formålet med Kompetencehjulets Sprogvurdering: Vurdering, præcisering og planlægning af indsatser.

Kompetencehjulets Sprogvurderings observationsmateriale har det som sit formål, at pædagoger i dagtilbud skal kunne følge børnenes generelle sproglige udvikling og få indblik i, hvordan de bedst kan støtte denne.

Kompetencehjulets Sprogvurdering kan bruges til understøttelse og vurdering af alle børns løbende dansk-sproglige udvikling, altså også til tosprogede børn, fra de er spæde og til de går i børnehaveklasse. Dette suppleres med forslag til hvordan børnene konkret hjælpes videre i deres sproglige udvikling.

Kompetencehjulets Sprogvurdering retter derfor også fokus på at opspore de børn, der har mest brug for hjælp til den sproglige udvikling og på hvilke indsatser, der skal gøres i læringsmiljøet.

Kompetencehjulets Sprogvurdering formidler en

samling af faglig viden og forskning om børns typiske sprogudvikling og kondenserer den til observations-spørgsmål til børns sproglige udvikling fra spæd til børnehaveklasse.

Besvarelserne skaber et systematisk overblik over barnets eller gruppens sprogudvikling i dagtilbuddet. Ud fra resultaterne kan pædagogerne planlægge og konkretisere generelle og specielle pædagogiske indsatser i dagtilbuddet.

I det følgende vil vi:

1. Overordnet beskrive hvordan Kompetencehjulets Sprogvurdering bruges og hvad det bygger på
2. Gennemgå retningslinjer for brugen af Kompetencehjulets Sprogvurdering
3. Gå mere i dybden med sprogsyn og temaer, henvendt til de, der gerne vil studere dette nærmere

1. Hvordan bruges Kompetencehjulets Sprogvurdering og hvad bygger det på

I Kompetencehjulets Sprogvurdering formidles og refereres der til forskning og teori- opbygninger, der giver viden om, hvornår børn typisk kan en sproglig kompetence. Dette er formuleret til spørgsmål, der kan besvares graderet, dvs. om barnet kan dette eller i hvilken grad barnet kan dette. Pædagogerne svarer på observations-spørgsmålene ud fra deres iagttagelser. Kompetencehjulets Sprogvurdering er altså ikke et testredskab, men et observationsredskab. Besvarelserne samles automatisk og visualiserer barnets udvikling i seks bjælker i et barometer. Dette giver et overblik over, hvor barnet er i udviklingen og hvor det bedst kan hjælpes videre. Barnets nærmeste udviklingszoner og initiativer visualiseres også. Det er en stor pædagogisk fordel, da det er her pædagogerne bedst kan støtte barnets udvikling. Til dette pædagogiske arbejde er der fagligt uddybende tekster og illustrerende videoer samt et didaktisk bibliotek med konkrete forslag til videre udvikling. Desuden er der mulighed for at bruge handleplansmodul for enkeltbørn og børnegrupper.

Sprogsyn

Kompetencehjulets Sprogvurdering har et sprogsyn, der kombinerer et strukturalistisk og interaktionelt sprogsyn. Det betyder, at Kompetencehjulets Sprogvurdering bygger på en forståelse af, at sprogudviklingen henholdsvis består af læring af delelementer (strukturalistisk sprogsyn) og som en udvikling, der sker som følge af læring i den sociale kontakt og karakteren af denne kontakt (interaktionelt sprogsyn).

De sproglige elementer der f.eks. er basis for en senere læseudvikling, er selvfølgelig med i Kompetencehjulets Sprogvurdering, men der er lige så meget fokus på barnets kommunikative brug af sproget i hverdagens leg og forhandling med de andre børn. Derfor består Kompetencehjulets Sprogvurdering også af 6 forskellige temaer med hvert deres udviklingsforløb (se senere for indhold i disse). De 6 temaer afspejler de forskellige aspekter af den sproglige udvikling og er udvalgt på baggrund af forsker Kjeld Kjertmanns kategorier for den sproglige udvikling (dog sammenlagt enkelte – se senere) (s. 45 i Kjertmann (11)). De 6 temaer afspejler, at Kompetencehjulets Sprogvurderings sprogsyn baserer sig på både et strukturelt og interaktionelt sprogsyn (se evt. note 1 om sprogsyn) (Holm (09)).

I Kompetencehjulets Sprogvurdering opfattes sproget primært som interaktionelt, dvs. socialt konstrueret (Tomasello(03)). Men sprogets udvikling baserer sig også på - og er afhængig af - motoriske, kognitive og neurale udviklinger hos barnet. Der er derfor relativt faste rækkefølger af delelementer i barnets udvikling af den kommunikative forståelse og den kommunikativt præcise brug af sproget. Men udover dette er det samspillet og kulturen omkring barnet, der bestemmer udviklingsfart og karakteren af barnets forståelse og brug af sprogets kompleksitet. Jo mere barnet oplever og indgår i kon-krete sproglige samspil med andre, jo mere vil barnet kunne udvikle og bruge sproget selv. Det gælder både i samspil med andre børn og i samspil,

hvor de voksne kommunikerer med et løbende tilpasset og varieret sprog, hvor der i mange (og gentagne) sammenhænge tilføjes sprogligt nyt.

Temaer i Kompetencehjulets Sprogvurdering	
Kommunikation	Udviklingen i sproglig og social adfærd der udnytter de sproglige kompetencer til udveksling af betydninger og følelser.
Lytte og tale	Barnets øgede forståelse af andres brug af og udviklingen i egen brug af betydningsbærende tryk og stød, intonation og tonefald, både impressivt (indadtil) i lytteforståelse og ekspressivt (udadtil) i udtale.
Udtale og betydning	Barnets udvikling af tydelig udtale af ord med sprogets betydningsadskillende lyde og hyppigste konsonant-kombinationer.
Lyde og lytteforståelse	Udviklingen i den nødvendige lydige evne til at skelne mellem talesprogets stavelser og enkeltlyde, som gør, at man kan høre og udtale ord. F.eks. forskellen på mus og hus.
Ordforråd	Barnets udvikling i antallet af ord som er til rådighed for det indenfor forskellige ordklasser.
Grammatik	Barnets udvikling i anvendelsen af regler/rutiner for hvordan betydninger er forbundet med udtryk, og hvordan sprogdele kombineres til større helheder.

Lærings- og kompetencebegrebet

Sprogsynet hænger meget sammen med lærings- og kompetencebegrebet i Kompetencehjulets Sprogvurdering, og det er vigtigt, da formålet med redskabet netop er at skabe mere læring.

Læring ses som en proces, der starter før fødslen (fosteret kan høre stemmer), og fortsætter efter fødslen i kraft af samspil med og en indkulturering i vores samfund, herunder udviklingen af det danske sprog. Læring kommer gennem oplevelser i sociale kontekster og bar-

nets bearbejdning af disse til brugbare konstruktioner. Når vi ser på sprogudvikling, er der tale om konstruktioner af måder at forstå kommunikation og måder til selv at prøve at kommunikere. Barnet er altså aktiv i sin egen læring gennem konstruktion og afprøvning. Der er tale om et såkaldt social-konstruktivistisk lærings syn.

Kompetencebegrebet bruges til at vise de forskellige små step undervejs i denne læring. Barnet kan f.eks. ud fra et oplevet mønster genkende sammenhænge mellem lyden af et ord og det, der sker konkret, når dette bruges. Det kan f.eks. være barnet, der rækker hænderne op, fordi det vil op til mor/far og hører den voksne bruge ordet "op" hver gang, så barnet efterhånden forstår sammenhængen. Det er et kompetenceniveau, der handler om begyndende kendskab og forståelse. Efter noget tid kan barnet reagere mere og mere automatisk og præcist på ordlyden, f. eks. svare mor eller far på, om det vil "op" med et nik. Snart kommer et yderligere kompetenceniveau, nemlig at barnet selv bruger ordlyden til at kommunikere mening over for andre, ved f. eks. selv at ytre "op".

I Kompetencehjulets Sprogvurdering spørges der derfor ikke kun (som i en test) om genkendelsen af ordlyden, der spørges også til, om barnet selv kan bruge ordlyden, når det har behov for det. Der spørges altså ikke kun til genkendelse af f.eks. rim, men også til barnets egne afprøvninger og sprogeksp eksperimenter med at lave rim eller med at legeskrive osv. Der spørges også til barnets brug af sproget i hverdagens interaktioner med de andre børn og de voksne i dagtilbuddet. Det er her barnets sproglige udfoldelse er størst, men også her det har mest brug for de sproglige kompetencer.

Kompetencebegrebet, der bruges i Kompetencehjulets Sprogvurdering, harmonerer i øvrigt med kompetencebegrebet i læringsmålene for folkeskolen, hvor man beskriver tre kompetencetrin nemlig: at barnet har viden, at barnet har færdigheden og endeligt at barnet har den fulde kompetence, i form af at kunne bruge de to andre niveauer frit og ud fra egne ideer.

Dynamisk brug

I Kompetencehjulets Sprogvurdering spørges der, indenfor et hvert udviklingsniveau, løbende om barnets sproglige udvikling. Derfor kan man for alle børn, dvs. helt fra barnet er spæd, og til og med det går i 0.- klasse, gå ind i en hvilken som helst alder eller udvikling og starte en vurdering af, hvordan barnets sproglige udvikling er pt. og hvad det er i gang med at lære.

Er et barns udvikling større eller mindre end det typiske barn, ledes man hen til spørgsmål, hvor barnets konkrete udvikling er lige nu. Man får derfor barnets faktiske udvikling lige nu.

Der spørges endvidere i hvert spørgsmål, hvor meget barnet selv mestrer kompetencen, dvs.: kan barnet selv?, skal det have mere eller mindre hjælp til at det lykkes? eller kan det ikke endnu?

Kompetencehjulets Sprogvurderings progressionsmål er derfor dynamiske. De synliggør, på baggrund af relevant forskning og teoriopbygninger, hvad børn typisk kan lære og udvikle, og hvor det enkelte barn konkret er i dette udviklingsforløb: hvilke kompetencer kan barnet, hvilke er det mere eller mindre på vej med og hvilke er det ikke i gang med endnu. Der er to svarmuligheder mellem "Kan" og "Kan ikke endnu": Det er "Kan med hjælp" og "Viser initiativer". De to svar gælder som henholdsvis barnets nærmeste udviklingszone og barnets initiativer (som de forstås i ICDP og Marte Meo). Og det er netop de to niveauer, der lettest kan tages pædagogisk udgangspunkt i, når man vil hjælpe barnet videre i udviklingen. Visualiseringen af disse er en god

hjælp til at finde de mest hensigtsmæssige områder at sætte ind med pædagogiske indsatser.

Evaluere progression

Da Kompetencehjulets Sprog vurdering beskriver den løbende udvikling, kan man også bruge redskabet til evaluering af barnets progression i den sproglige udvikling over en selvvalgt tidsperiode. Det samme gør sig gældende for grupper. At se på sproglig udvikling over tid er specielt godt til at opspore to-sprogede børn, der måske har generelle sprogsvækheder, dvs. at det også har betydning for udviklingen af deres modersmål (Bleses og Højen(10) s.6). Det kan være problemer med hørelse, mundmotorik osv.

Gruppevurderinger

Skal man lave sproglige vurderinger af flere børn, er det tidsbesparende at lave gruppevurderinger. Ved at gøre dette, får man nøjagtig de samme spørgsmål til hvert barn og hvert enkelt barn får også hver deres profil – ganske som ved enkelt-besvarelserne.

Udover en tidsbesparende "stordriftsfordel" får man med gruppebesvarelser også mulighed for både at se de individuelle børns udvikling og progression og at se gruppens kompetenceniveau og progression, som et gennemsnit i de 6 undertemaer. Med sideopstillingen af børnenes individuelle barometre kan man let opspore de børn, der har mest brug for hjælp til den sproglige udvikling.

Enkelt- og gruppehandleplan

Ud fra overblikket fra de visuelle profiler kan man lave en handleplan ved direkte at overføre de kompetencer, hvor barnet f.eks. er i nærmeste udviklingszone til handleplanen. Dette kan også gøres ud fra en gruppevurdering, så flere børn er med i handleplanen med hver deres udvikling.

Udviklingen af Kompetencehjulets Sprog vurdering

Kompetencehjulets Sprog vurdering er udviklet, med udgangspunkt i idé fra LearnLab, af lektorer m.m. fra UC Nordjylland, som en del af det bredere dækkende

redskab Kompetencehullet, der dækker alle 6 læreplanstemaer. Socialstyrelsen finansierede skabelsen i 2006-2009 som en del af projektet "Nye briller i det pædagogiske arbejde".

Den store mængde forskning og teorier, som Kompetencehjulets Sprog vurdering bygger den detaljerede udviklingsbeskrivelse på, er udvalgt, samlet og formidlet af lektorer m.m., med ekspertise på området. Udvælgelsen af progressionsmål er foretaget ud fra ovennævnte sprogsyn (se evt. mere senere) og læringssyn og desuden ud fra, at alle beskrivelser af udviklingen skal have samklang med den relationspsykologiske tilgang, som den ses hos Daniel Stern, i ICDP og Marte Meo m.fl..

Kompetencehjulets Sprog vurdering udgør en beskrivelse af sprogets udvikling med ressourcesyn og progressionslæringsmål. Progressionslæringsmålene beskriver den løbende typiske udvikling af sproget. Udviklingsbeskrivelsens spørgsmål er udformet med udgangspunkt i et ressourcesyn, dvs. at udviklingen er beskrevet positivt.

Der er altså ikke fokus på mangler, men på hvor barnet konkret er i sin udvikling og hvor det er på vej hen. I udformning af spørgsmålenes svarkategorier anvendes tankegangen bag Vygotskys begreb "nærmeste udviklingszone", dog ud fra Jaan Valsiners videreførelse af Vygotskys begreb, så der i alt er 4 graduerede svarkategorier. Det vil sige, at der til hvert spørgsmål er to mulige "barnet-er-på-vej-med- kompetencen-svar". Disse svar vil oftest ligge i toppen af det enkelte barns kompetenceniveau. Men kan også være kompetencer barnet ikke har udviklet fuldt ud på et lavere aldersniveau. I begge tilfælde indikerer det, hvor man mest pædagogisk kan tage udgangspunkt i at hjælpe barnet videre.

Der er derfor tale om progressionslæringsmål og ikke milepæls mål, så man umiddelbart kan lave indsatser i sit læringsmiljø ud fra, hvor barnet er i sin udvikling. I gruppe-handleplanerne fremgår det, at det pædagogiske personale også skal medtænke forhold omkring differentiering og inklusion.

2. Retningslinjer for brug af Kompetencehjulets Sprog vurdering

Retningslinjer for svarprocessen

Måden, man svarer på, er ens for alle undertemaerne: Man svarer på progressionsspørgsmål fra en valgt alder, der afspejler barnets aktuelle sproglige udviklingspekter: Fra hvad barnet senest har lært, over hvad det er i gang med at lære og til det typiske næste det ikke har lært endnu.

Altid positive svar ved at sætte udgangspunkt korrekt

Der startes altid under barnets alder for at sikre, at uanset barnets udviklingsniveau, så vil spørgsmålene være afstemt til barnets aktuelle udviklingsalder. Herved vil der nemlig altid indgå nogle positive svar – altså noget barnet kan noget af. Hvis man alligevel ikke er startet langt nok nede til at finde et kompetenceniveau, hvor barnet kan noget, og man kun svarer "Kan ikke" fra starten, advarer systemet om, at man skal længere ned i alder og alderen sættes automatisk ned.

Der fortsættes til barnet ikke kan flere kompetencer, så maximum kompetenceniveau er med

Har man startet det rigtige sted, fortsætter man med at svare på spørgsmålene i hvert undertema, helt frem til man har svaret "Kan ikke" flere gange. Det betyder, at man er kommet til et kompetenceniveau, hvor barnet hverken viser små initiativer til kompetencen eller kan noget af den. Man er altså kommet udover barnets maximale kompetenceniveau. Man får så besked fra systemet på skærmen, om man vil stoppe her eller fortsætte besvarelsen alligevel. Man får valget, fordi man så i de kommende spørgsmål kan se, om der bare er tale om et "hul" i udviklingen, eller om barnet faktisk

ikke kan mere på kompetenceniveauet. Hvis dette er tilfældet bringes man videre til næste undertema i den valgte alder osv.

Besvarelsene sker på basis af nylige observationer

Besvarelsene bygger på de samlede observationer, pædagoger tæt på barnet har gjort sig op til tidspunktet for besvarelsen. Det betyder, at man har en stor variation af oplevelser med barnet, man kan svare ud fra og altså ikke kun skal bruge observationer fra en enkelt dag, hvor barnet måske var sløjt eller lignende. Har man ikke for nyligt været sammen med barnet, kan man altså ikke svare på noget om barnets nuværende kompetence.

Svarkategoriene er tydeligt beskrevet

Svarkategoriene er tydeligt beskrevet i systemet og kan hentes frem ved hvert spørgsmål. Vi vil gøre det kort her: De to yderpunkter, at barnet "Kan" eller "Kan ikke" giver sig selv. Mellem disse yderpunkter er: "Kan næsten", dvs. at barnet kan med lidt samarbejdende hjælp fra en mere kompetent person, altså et svar der, som nævnt, skal forstås som barnets "Nærmeste udviklingszone". Og endelig "Viser initiativer, men kan ikke selv". Dette svar bruges, når barnet kun kan lidt af kompetencen, men viser initiativer og har brug for meget hjælp og guidning fra en mere kompetent person. De to "mellemsvar" bruges altså, når barnet er mere eller mindre i gang med at lære kompetencen. Det er da også disse svar pædagogerne bør tage udgangspunkt i for hjælpe barnet videre. (Se LINK sidst i dokumentet)

Besvarelsen kan altid pauses, men skal være færdig indenfor for 2 uger

Man kan tage sig den tid man vil til besvarelsene, og man kan indlægge de pauser, man vil. Dog skal man have færdiggjort besvarelsen indenfor 2 uger, da den ellers vil blive upræcis, fordi barnet hele tiden udvikler sig.

Når man svarer, kan man altid finde uddybninger af, hvad spørgsmålet bygger på og diskutere med kollegaer undervejs eller udskyde svaret midlertidigt.

Hvis barnet ikke har haft muligheden for at vise kompetencen

Hvis man som pædagog ikke kan svare fyldestgørende på et spørgsmål, så skal man foreløbigt bruge svarmuligheden "Ikke observeret". Det er ikke det samme som, at barnet ikke kan kompetencen. Svarmuligheden er til det særligt tilfælde, hvor man f.eks. ikke for nyligt har været sammen med barnet, hvor der konkret var en chance for at vise den sproglige evne, der spørges til. Det kunne f.eks. være i forhold til barnets aktive deltagelse i oplæsning.

For at få det rette svar med i vurderingen, kan man spørge en kollega, der måske har oplevet barnet i flere oplæsningssituationer eller lave en oplæsning i samme kontekst, som man plejer sammen med de andre børn, og så iagttage barnet i situationen og gå ind og ændre svaret. I disse særligt tilfælde må det absolut ikke komme til at ligne en test, men netop dagligdagen!

Hvis man har flere spørgsmål, man ikke kan svare på, handler det om, at man ikke har haft nok sampraksis med barnet. Er dette tilfældet må man vente og starte forfra, når man har fået dette eller overlade besvarelserne til dem, der kender barnet bedst.

Forudsætning: 2-3 måneders sampraksis med barnet

Mindst en af de pædagoger der besvarer spørgsmålene, skal have optimalt kendskab til og minimum 2-3 måneders sampraksis med barnet i dagtilbuddet. I praksis bør barnets kontaktpædagog derfor altid være involveret i besvarelsen. Når redskabet bruges i dagplejen, er dagplejeren med til besvarelserne og i sundhedsplejen er det selvfølgelig forældrene, der skal være med til at svare.

Hertil kommer, at brugerne af Kompetencehjulets Sprogvurdering selvfølgelig skal følge den angivne relations- og ressourcerorienterede tilgang og følge de anvisninger og advarsler, der gives undervejs (f.eks. om at sætte alder ned), samt sætte sig ind i de anvendte svarkategoriens afgrænsning og betydning. Beskrivelsen af disse kan altid hentes frem under den digitale vurdering.

Hvis der forekommer flere kompetencer i kombination

I nogle få spørgsmål kan der forekomme kombinationer af sproglige kompetencer. Hvis barnet ikke kan alle dele af kombinationen, skal man svare ud fra det, barnet kan mindst. Man kan med en note i systemet skrive hvilken kompetence, man så har givet svaret ud fra. Hensigten med dette er selvfølgelig, at kompetencen så vil figurere som noget barnet stadig skal have hjælp til at kunne.

Angivne eksempler er bare idéer, til i hvilken retning man kan have observeret kompetencen

I kompetencespørgsmålene vil der, for at gøre besvarelserne lettere og mere præcise, af og til være nævnt eksempler på, hvordan kompetencen kan have givet sig til udtryk i barnets adfærd. Eksemplerne er ment netop - som eksempler. At barnet kan det eksemplerne handler om, er derfor ikke afgørende for svaret. Kan barnet vise kompetencen på lignende måder, så er det godt nok.

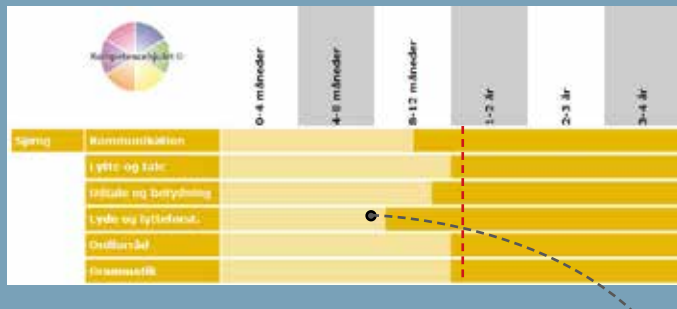

Svarene summeres automatisk op til en profil

Når man er færdig med et tema lukkes besvarelsen automatisk sammen og der vil fremkomme et låsesymbol i temaet. Der sker herefter en automatisk udregning og der skabes en barometervisning til illustration af udviklingen.

Af denne fremgår barnets kompetenceniveau som bjælker i de enkelte undertemaer. Bjælkernes udstrækning kan sammenlignes med, hvad der typisk kan forventes i forskellige aldre. Visualiseringen af barnets kompetenceniveau kommer fra summering af alle de svar, man har givet et positivt svar på, altså de tre første muligheder: Er der svaret "Kan" giver det fuld værdi, har man svaret "Kan i nogen grad" får man lidt mindre og endeligt gives der mindst værdi, hvis der er svaret "Viser initiativer, men kan ikke selv". Ved sammenligning af bjælkerne kan man se, hvor barnet er længst i sin udvikling og hvor det evt. er på et mindre kompetenceniveau.

Vi ser her en profil fra et barn på 1,2 år. Den røde stiplede linje viser barnets alder. Profilens hvide søjler viser, at barnet i temaerne: "Kommunikation", "Udtale og betydning" og "Lyde og lytteforståelse" ligger 3-6 måneder under det typisk forventede. Gabet mellem barnets alder og sproglige profil viser os, at barnet er et sprogligt udfordret barn.

Valg af indsats i barnets udviklingszoner

Man kan nu vælge, hvor indsatsen skal prioriteres. Hvad indsatsen mere præcist skal handle om, kan ses når man sætter sin "mus" på bjælkerne, for så kan man se de svar, hvor man har svaret: "Grøn" at barnet er i nærmeste udviklingszone, "Gul" kun viser initiativer eller "Orange" ikke kan endnu.

Vi vil fortsætte med mere om hvordan en sådan analyse skal foregå.

Analyse og refleksion over resultatet

Når man har svaret færdig på alle spørgsmål, har man en samlet sprogprofil, der visuelt og konkret viser hvordan barnets aktuelle kompetenceniveau opleves i dagtilbuddet fordelt på de 6 temaer. Besvarelsene i hver bjælke fremgår også, og er udtryk for barnets kompetencespændvidde i hvert tema, dvs. fra hvad det let kan sprogligt, hvor det er godt på vej med kompetencen og til hvad det ikke kan endnu.

Kvalitetstjek profilen

Inden man analyserer profilen og den alsidighed, den giver udtryk for, skal profilens kvalitet tjekkes i forhold til, om den nu også er i overensstemmelse, med barnet som vi kender. Det skulle den gerne, for man har jo selv svaret på spørgsmålene. Men der kan selvfølgelig ofte være overraskelser, f.eks. oversete ressourcer eller behov. Der skal man reflektere over, om disse ting er i overensstemmelse med, hvad vi nu, efter at have været gennem spørgsmålene, mener om barnets kompetencer. Hvis det ikke er tilfældet, må man tilbage og se, om man har fulgt alle retningslinjer korrekt. Har man f.eks. startet lavt nok og er der svaret fuldt ud, så der er en lås i hvert tema? Er der brug for justeringer kan de let rettes.

Profiler er øjebliksbillede af børns udvikling i institutionens kontekst: Dagtilbuddets læringsmiljø – og det er det, de skal bruges til at udvikle

Det er meget vigtigt, at profilen forstås som et øjebliksbillede af barnets sproglige udvikling, som den opleves i den kontekst, det handler om. Det er ikke den fulde sandhed om barnets sproglige udvikling. Barnet kan

Lyde og lytteforståelse

Forstår tilbagevendende lyde (Sp4-8) 8-12 måneder

Barnet kan reagere – f.eks. med ivrighed – på de mest hørte lyde i forbindelse med tilbagevendende rutiner, som når der skal spises og drikkes, eller når de mest kendte dyrelyde angives.

Barnet efterligner dyrelyde m.m. (Sp4-9) 1-2 år

Barnet er begyndt at efterligne mere komplicerede lyde som f.eks. dyrelydene "miavv" og "rap, rap, rap" eller lyde fra andre ting som traktorer og biler.

"Hvor er...?" Barnet kan udpege kendte ting, der spørges efter (Sp4-10) 1-2 år

Barnet kan af egen drift eller på vores opfordring udpege ting i rummet eller på et billede, der læses eller tales om, hvis barnet kender det, der er afbildet (personer, dyr, eller genstande).

måske noget andet, mere eller mindre hjemme ved forældrene. Det vi primært skal bruge profilen til er, at se, hvor vi skal sætte ind i vores læringsmiljø og tage dialogen med forældrene om, hvordan de ser barnets sproglige udvikling hjemme ved dem og til at udvikle et samarbejde om indsatser begge steder.

Profilen skal bruges til ændringer i læringsmiljøet ud fra en ressource- og relationsorienteret tilgang

Som tidligere nævnt har Kompetencehjulets Sprog-vurdering et ressource- og relationsorienteret udgangspunkt. Det skal også slå igennem i den pædagogiske analyse af de resultater, der kommer ved brugen og ved valg af de pædagogiske initiativer, der på denne baggrund skal planlægges. Barnet vurderes i en bestemt kontekst, dagtilbuddet, og det pædagogiske arbejde går ud på, at denne vurderings resultater rettes mod, hvad der skal ændres fra pædagogernes side i læringsmiljø og relationerne til barnet, for at det udvikler sig mest muligt. Det kan siges med udtrykket "Peger du på et barn, så er der tre fingre der peger tilbage på dig!". Man kan supplere med at tommelfingeren "peger" på den kultur vi indgår i og har skabt for barn og os selv.

Se på helheden – både ressourcer og evt. behov

Det er vigtigt i analysen at koncentrere sig om hele profilen, dvs. både de steder hvor barnet er godt med, dvs. hvor dets relative ressourceområde er og hvor det evt. ikke er så langt i udviklingen, dvs. de steder barnet måske har behov for fokuserede eller særlige indsatser. De 6 forskellige temaer giver jo udtryk for noget forskelligt indenfor den sproglige udvikling (Om temaerne: se evt. fig. 1 og uddybning senere).

Følg barnets udvikling løbende og se progression

Man kan løbende følge børnenes udvikling med profiler, og se progression så tæt man vil, fra de starter i vuggestue og dagpleje til de starter i børnehaveklasse. Det er meget let at gøre, når der er lavet en profil. Den kopieres bare og man ændrer de svar, hvor barnet nu kan noget mere. De to profiler kan sammenlignes og progressionen vil fremgå. Det samme kan man gøre for gruppebesvarelser og på den måde både se den individuelle og den samlede progression for gruppen.

En dynamisk sproglig Pædagogisk læreplan: Opspor behovet, planlæg indsatser og se læringsudbyttet osv.

Det anbefales, at bruge Kompetencehjulets Sprog-vurdering til alle børn to til tre måneder efter at børnene er begyndt i dagtilbuddet, herunder dagplejen. Man får her ved et godt udgangspunkt for at følge børnenes sproglige udvikling og opspore de børn, hvor der er mest brug for specifik støtte til deres sproglige udvikling. Da man, som nævnt ovenfor, kan lave handleplaner og kan følge udviklingen løbende, kan man lave en dynamisk læreplan for hvert af de børn der har ekstra behov. Hvis man også samler alle de nystartede børns profiler, får man et udgangspunkt for at lave en dynamisk sproglig læreplan for hele gruppen.

Når man f.eks. bruger Kompetencehjulets Sprog-vurdering første gang to til tre måneder efter barnet er begyndt i dagpleje eller vuggestue, vil der være de første indikationer af, om barnet er særligt sprogligt udfordret. Ud fra analysen af profilen og barnets nærmeste udviklingszoner kan indsatser vælges og sættes i gang. Efter ca. tre måneders sprogindsats opdateres barnets profil til det aktuelle kompetenceniveau i en kopi af den første profil. Ved sammenligning af de to profiler bliver det tydeligt, i hvilken grad indsatserne giver nok udbytte, dvs. om progressionen svarer til barnets udvikling i alder eller ligger over dette. I sidste tilfælde har vores indsats været af høj kvalitet. Hvis barnet i modsat fald ikke udvikler sig nok i forhold til alderen, må man ændre indsatser og/eller inddrage relevante tværfaglige samarbejdspartnere.

Samme dynamiske tilgang kan bruges til grupper af

børn. Alle børnenes profiler samles og det samlede billede analyseres for, hvor der er mest brug for, at der sættes ind generelt og specifikt. Side om side vises børnenes aktuelle sproglige udvikling og giver pædagogerne indblik i, hvilke sproglige udfordringer børnene er parate til. Gruppen har nu en dynamisk sproglig pædagogiks læreplan, der opdateres fx hvert halve år, hvorved både det enkelte barns udbytte af læringsmiljøet og gruppens udbytte som helhed fremgår. Denne nye vurdering er nu udgangspunkt for sprogindsatsen det næste halve år osv. osv., indtil børnene starter i børnehaven eller børnehaveklassen.

Vurdering af progression er det bedste til to-sprogede

At se på børns sproglige progression egner sig specielt godt i forhold til to-sprogedes sprogudvikling. Det er det, fordi sprogvurderinger på alle to-sprogedes modersmål er urealistisk for de fleste. Derfor er den bedste måde, vi kan se, om to-sprogede har generelle sprogproblemer, ved at se om deres progression dansk-sprogligt er relativt langsom (Bleses & Højen (10) - [se mere i her](#)).

Analyse og refleksion

Barnets unikke fordeling af kompetencerne, som de kan aflæses i temaerne giver mulighed for at analysere, reflektere og opstille teorier om barnets aktuelle sproglige kompetencer.

Viser profilen, at barnets sproglige udvikling er som de fleste børns, eller er det måske endnu bedre, end man kan forvente af et barn i den alder? Så må man jo sige,

at barnet fint profiterer af de generelle pædagogiske aktiviteter og indsatser. Alligevel er det dog nødvendigt at se, hvor man skal prioritere for at bringe barnet endnu videre ([i forhold til to-sprogede: Se folder om dette](#)).

Det kan også være, at profilen viser, at et barn f.eks. har udviklet den tekniske side af sproget rigtig fint i form af Ordforråd, Udtale og Grammatik, men at profilen også viser, at barnet kommunikerer mindre med de andre børn end det typiske barn, dvs. at det har et noget mindre kompetenceniveau i Kommunikation. Hvis vi genkender dette mønster, giver det os ideer om, hvor vi skal sætte ind i vores læringsmiljø.

Viser profilen f. eks. at barnets kompetenceniveau i temaet Lyde og lytteforståelse er forholdsvis lavt, så bør det for dette tema bl.a. føre til overvejelser over om, der er andre iagttagelser, der kan antyde, at barnet har høreproblemer eller kognitive begrænsninger (f.eks. arbejdshukommelsens kapacitet). Bestyrkes en sådan bekymring, bør man undersøge dette nærmere, planlægge indsatser i læringsmiljøet og kontakte tværfaglige eksperter, som f.eks. Talepædagogen, hvis der er mistanke om høreproblemer (tværfaglige samarbejdspartnere har adgang til at se profilen). Og tilsvarende hvis kompetenceniveauet er noget lavt i de andre temaer, f.eks. i temaet Udtale osv.

Er der behov for fokuseret eller særlige indsatser, skal der altid ses på barnets hele udvikling

Hvis profilen viser, at et barn har brug for fokuserede eller særlige indsatser til den sproglige udvikling – at barnet ikke viser progression svarende til tilvækst i alder over en kort periode - bør man altid se på andre ikke-sproglige udviklingsområder, der har betydning her for. Det vil typisk være mundmotoriske, kognitive og/eller følelsesmæssige udviklinger, dvs. områder indenfor barnets sociale, personlige og motoriske kompetencer.

Helhedsvurdering synliggør også ressourcer

Hvis man foretager et mere helhedsorienteret vurdering af barnets kompetencer, f.eks. ud fra de 6 læreplanstemaer, vil man også finde de områder, hvor barnet

er kommet længst udviklingsmæssigt. Disse vil være barnets relative ressourcer, der kan bruges som udgangspunkt for de sproglige aktiviteter, så man bedre sikrer barnets tryghed og motivation.

Profilen som udgangspunkt for differentiering

Viser flere profiler eller en gruppebesvarelse, at et eller flere børn har brug for ekstra indsatser – uden at det nødvendigvis er tale om fokuseret eller særlige behov – kan man også bruge profilerne til at differentiere såvel generelle som specielle indsatser, så læringsmiljøet tilpasses, de børn dagtilbuddet har.

Profilen skal skabe pædagogisk refleksion og udvikle læringsmiljøet

Analysen af profiler og det overblik de skaber igangsætter sådanne refleksioner, som netop pædagogerne med kendskab til barnet kan dykke dybere ned i. Her kan pædagogerne enten finde, hvor barnet eller gruppen netop skal hjælpes - eller modsat argumentere for at afvise, at det er på lige de punkter, der mest pædagogisk skal sættes ind.

Der kan sættes optimalt pædagogisk ind, da barnets nærmeste udviklingszoner, i forhold til det valgte udviklingsområde, vises grafisk, ved at sætte musen på de temaer man vil hjælpe med. Man får derfor et godt pædagogisk overblik til at sætte ind der, hvor det er mest pædagogisk og givende for barnet.

Har man fundet, hvor barnet har ressourcer og hvor det har evt. behov og udviklingssammenhænge, kan man kombinere disse som grundlag for indsatserne. Disse refleksioner og de valgte mål kan direkte overføres til handleplaner. De forslag til Lege og aktiviteter og Metoder, der er i forbindelse med de valgte kompetencepunkter, kan kopieres og sættes over i handleplanen.

Forældresamarbejde: præsentation for forældre

Præsentationen af profilen for forældrene skal lægge vægt på, at Kompetencehjulets Sprogvurdering er et internt arbejdsredskab, der siger noget om barnets sproglige udvikling, som den ses af pædagogerne i dagtilbuddet. Man skal derfor udvise nysgerrighed overfor, hvordan forældrene oplever barnet i den kontekst forældrene har med det. Barnet skal

selvfølgelig have en god udvikling i begge kontekster. God udvikling i den ene kontekst opvejer ikke problemer i den anden. Begge læringsmiljøer kan lære noget af hinanden og give gensidig inspiration, så barnet både kan klare sig bedre sprogligt i familiekonteksten og i den større sociale arena, som dagtilbuddet udgør. Barnets sproglige udvikling skal jo fremad også foregå i større sociale arenaer som f.eks. skolen m.m.

Gruppebesvarelser

Som nævnt kan man med gruppebesvarelser lave profiler på mange børn på en gang. Desuden giver gruppebesvarelser et overblik over det enkelte barn og differentieringen i gruppen. Det er den hurtigste måde at lave enkeltprofiler på, og er f.eks. oplagt at bruge i forhold til gruppen af nystartede børn eller førskolegruppen til f.eks. at opspore de børn, der har de største behov.

Sammenlignings- og statistikmodul til at bl.a. at se progression og gennemsnit

Med Kompetencehjulets Sprogvurderings sammenlignings- og statistikmodul kan man se progression for et enkelt barn eller hele grupper af børn. Dette kan bruges til at dokumentere børnenes læringsmæssige udbytte af indsatser på kort sigt eller for hele perioden, som barnet er i dagtilbuddet. Man kan derfor bruge dette til selvevaluering af såvel korte som langsigtede indsatser og udviklinger.

Med dette modul kan man også samle enkeltprofiler og gruppeprofiler af mange børn: hele stuen, dagtilbuddet, området eller kommunen. Man kan få vist to forskellige resultater:

1. barnets udvikling sammenstillet med de andre børn og
2. den for alderen forventede kompetence samt få vist et gennemsnit for kompetencerne i gruppen og hvordan de forholder sig til den typiske udvikling.

Den første, visningen af hvert barns profil i gruppen, kan bruges til opsporing af de børn, der har størst behov, og på hvilke områder det er.

Nummer to visning: gennemsnittet for gruppen, kan bruges til at se, om man synes at komme godt nok rundt om hele det sproglige spekter i dagtilbuddet. For, hvis et tema ligger noget lavt, så er der i hvert fald et, men sandsynligvis flere børn, der har det svært med den kompetence, eller også er temaet underrepræsenteret i den pædagogiske praksis. Det peger derfor på, hvor der skal gøres mere i læringsmiljøet i forhold til denne kompetence.

Etiske overvejelser – før, under og efter

Der er selvfølgelig varierede etiske retningslinjer og overvejelser man skal gøre når man bruger forskellige vurderingsredskaber. I tabellen på [side 22-24](#) kan man se de vigtigste etiske overvejelser før, under og efter man bruger Kompetencehjulets Sprogvurdering i forhold til barn, forældre og pædagoger.

Gyldighed og pålidelighed

Norm- og kriteriebaserede progressionsmål

Kompetencehjulets Sprogvurdering var og er i udgangspunktet en del af Kompetencehjulet, der er en udviklingsbeskrivelse, der dækker alle 6 læreplanstemaer. Progressionsmålene er derfor baseret på samme udgangspunkt i moderne relations- og udviklingspsykologi og for dette tema sprogvidenskabelig forskning og teorier.

Spørgsmålenes validitet ligger derfor i, at de er hentet fra nyere forskning og teoriopbygninger, der er anerkendte og relevante for danske børns sprogudvikling. Hvis f. eks. CDI-ord fra Dorthé Bleses undersøgelse siger, at 80-85% børn kan en sproglig kompetence i alderen 2,8 år, så indgår spørgsmålet om barnet kan dette til sidst i aldersintervallet 2-3 år i Kompetencehjulets Sprogvurdering. Der hvor dette er muligt, dvs. primært i alderen 8-36 måneder med CDI, og mere spredt med anden forskning, vil de fleste spørgsmål derfor være såkaldt normbaserede.

Er der ikke en sådan forskningsnorm på området, bygges der på anerkendte nyere teorier om børns sproglige udvikling, der harmonerer med det overordnede lærings- og sprogsyn (se ovenfor og [note 1](#)). Disse spørgsmål vil derfor være såkaldt kriteriebaserede.

Ved hvert spørgsmål kan man faktisk se (ved tryk på spørgsmålets overskrift), hvad det konkret bygger på af teori og forskning, og få baggrund for spørgsmålet, ligesom der oftest er illustrerende videoer og forslag til aktiviteter og metoder til at skabe videre udvikling. Der er derfor stor gennemsigtighed i hvad progressionsmålene bygger på og hvordan de skal forstås. Den sproglige udviklingsbeskrivelse er altså en konkretisering af, hvordan et barns generelle sproglige udvikling typisk vil forløbe.

[Se et eksempel på hvordan tre progressionslæringsmål underbygges i Kompetencehjulets Sprogvurdering.](#)

Minimering af besvarelsers subjektivitet

Der vil altid være elementer af subjektivitet i alle vurderinger (og test), således også i en besvarelse om barnet sproglige kompetencer. Pædagoger er heldigvis uddannede i at lave observationer så neutrale som muligt, men der vil alligevel altid være subjektivitet.

For at minimere dette er der i Kompetencehjulets Sprog vurdering klare retningslinjer og systmadvarsler, som nævnt ovenfor, ligesom spørgsmålene i Kompetencehjulets Sprog vurdering er korte, konkrete og præcise. Der er også hele tiden mulighed for at indhente beskrivelser af de enkelte svarmuligheder.

Der er ved hvert spørgsmål endvidere tid og lejlighed til at rådføre sig med kollegaer og finde uddybninger af spørgsmålet. Det vil også være en fordel at lave profiler sammen med en eller flere kollegaer, der kender barnet, så flere synsvinkler og oplevelser med barnet kommer med. Dette er også godt, men også nok mest muligt, når det gælder gruppebesvarelser, der jo egentligt bare er besvarelse på flere individuelle børn, der som resultat får hver deres profil. For at minimere subjektivitet bør man også fremlægge og diskutere profilerne på et stuemøde. Medfører det ændringer i besvarelserne kan de let ændres.

Gruppebesvarelser og subjektivitet

Gruppebesvarelser er som nævnt en mulighed for at lave profiler på flere børn på samme tid. Der giver i sig selv ikke en større, men nærmere mindre subjektivitet i besvarelserne, da de ofte laves af flere pædagoger sammen, og der kan foretages flere sammenligninger mellem børnene. Resultaterne for hver enkelt gruppebesvarelse er også enkeltprofiler og afspejler derfor mindst ligeså godt som enkeltprofilerne, der blev lavet som sådan, barnets reelle kompetencer. En fordel ved gruppebesvarelsen er, at man også kan få vist børnenes kompetencer hver i sær ved siden af hinanden i den gruppe, man har svaret i forhold til.

Sammenlægning af profiler bruges i den fælles kontekst

Flere gruppeprofiler og enkeltprofiler kan, som nævnt, dog også sidestilles eller sammenlægges til et gennemsnit indenfor de enkelte kompetencer. Her vil der blive en sammenblanding af de enkelte besvarelsers subjektiviteter, som der altid vil være tilstede i et mindre omfang. Derfor skal man være tydelig på hvad disse samlede overblik viser. Det er jo ikke et billede, der viser børns absolutte sprogudvikling for alle kontekster. Et gennemsnit for f.eks. en institution vil netop vise gennemsnittet af, hvordan pædagogerne oplever børnenes kompetenceudvikling i deres eget dagtilbud – altså den kontekst de indgår i med barnet. Men dette er netop

også yderst brugbart til at analysere og reflektere på, så ledelse og personale kan prioritere og vælge fokus for planlægning og udvikling af læringsmiljøer, så man f.eks. kommer godt rundt om alle sprogets dele m.m.

Kompetencehjulets Sprog vurdering er i flere omgange sammenlignet med andre sprog vurderinger

Det er Kompetencehjulets Sprog vurderings beskrivelse af børns typiske udvikling af sproget, der vurderes i forhold til. Indholdet i Kompetencehjulets Sprog vurdering er i flere omgange – og vil fortsat løbende blive – sammenlignet med andre sprog vurderinger, der bruges til danske børn. Kompetencehjulets Sprog vurdering er således i overensstemmelse med f. eks. "TRAS" (03), "Sprogets milepæle" (Bylander & Krogh (14)) og resultater fra "Sprog vurdering.dk". En konkret forskel i forhold til den sidste skyldes, at der f.eks. i denne test spørges om konkret kendskab til 12 navngivne bogstaver (I,C,-J,F,E,G,O,S,A,L,D,K). Dette sker tidligere end flertallet af børn kan, nemlig allerede i femårsalderen. Dette viser deres egne resultater faktisk også ("Vejledning i Sprog vurdering 3-6" (17) s. 41).

I Kompetencehjulets Sprog vurdering spørges der også til barnets begyndende interesse for og brug af bogstaver i f.eks. legelæsning og legeskrivning. Men der spørges ikke til kendskab til flere navngivne enkelte bogstaver, da dette ikke typisk kan forventes allerede i 5 årsalderen.

Ofte kan børnene i denne alder kun genkende deres navns for bogstav eller et par stykker af dem i deres eget navn, hvilket varierer meget.

Årganges gennemsnit synes at passe

Som nævnt bygger spørgsmålene på forskning og relevante teoriopbygninger, der så tilsammen angiver en norm for den typiske sprogudvikling. En norm som bestemmer udvælgelsen og placeringen af spørgsmålene i udviklingsforløbene. At denne norm er troværdig underbygges yderligere af, at flere kommuners vurdering af årgange med op til 1200 børn netop viser, at det samlede gennemsnitlige resultat svarer til det forventede typiske sproglige niveau angivet i Kompetencehjulets Sprogvurdering.

Bredde i sprogetemaer formindsker "teach-to-the-test and forget the rest"-effekter

Den danske professor i udviklingspsykologi Dion Sommer peger på, at man ved kun at måle eller teste i forhold til afgrænsede områder, ofte bare fordi det er dem, der mulige at teste, får en stor risiko for såkaldt "teach-to-the-test and forget the rest"-effekt (s. 93 (17)). Med dette mener han, at man ved kun at se på et afgrænset kompetenceområde risikerer, at praksis for meget toner sig ind på dette område og glemmer resten, der faktisk kan være endnu vigtigere.

Andre forskere taler også om en "wash-back" effekt, nemlig at praksis for meget indretter sig efter det udsnit, der konkret er udvalgt at teste i. Resultaterne kan dermed ikke give et reelt indtryk af hele den kompetence, der menes at vurdere.

Disse konsekvenser må man, ifølge Dion Sommer imødesee, når man kun måler i forhold til sprog, og ikke også de mere kognitive, emotionelle eller social sider. Men det samme er også gældende indenfor sprogetmaet.

Derfor er det en fordel at Kompetencehjulets Sprogvurdering dækker så bredt et billede af sproget som det gør, og at spørgsmålene afpasses til børnenes forskellige niveauer. En ensidig "wash-back"effekt vil derfor være sværere.

Af samme årsager er det også en fordel, at Kompetencehjulets Sprogvurdering er et observationsredskab. I test tilstræbes nemlig altid at teste helt op til et kompetenceniveau, som kun de allerfærreste i den gruppe, de er designet til, kan nå. (Se f. eks. om bogstavskendskab ovenfor og i Vejledningen til Sprogvurdering 3-6: "..selv de allerhurtigste børn vil have vanskeligt ved de sværeste items" s. 9).

Ved at bruge et observationsredskab, der følger barnets niveau, undgår man, at praksis via tests får opfattelsen af, at alle helst skal kunne alt i testen og derfor hurtigst muligt skal kunne selv de sværeste spørgsmål i test, selvom de ikke udviklingsmæssigt er parat til det.

Vi vil i det følgende se nøjere på Kompetencehjulets Sprogvurderings sprogsyn, herunder de sproglige aspekter det afdækker samt uddybninger af undertemaernes oprindelse og indhold.

3. Uddybning af sprogsyn og temaer

Kompetencehjulets Sprogvurdering har et bredt sprogsyn

Som nævnt er der 6 undertemaer i Kompetencehjulets Sprogvurdering, så man kan komme til at følge sprogets udvikling bredt, så der ikke skal afgrænses til den lille del af sproget man lettest kan måle eller teste. Kompetencehjulets Sprogvurdering har nemlig, som nævnt, en forståelse af sprogets udvikling, der både er interaktionel og strukturel. Vi vil i det kommende prøve at sætte de 6 undertemaer i forhold til dette og forskellige andre opdelinger af sproget, der afspejler sprogets mangfoldighed.

Både et interaktionelt og strukturelt sprogsyn

Valget af en kombination af de to sprogsyn i Kompetencehjulets Sprogvurdering, bygger på de vurderinger, som forsker Lars Holm fra DPU redegør for i hans forskning om sprogvurderinger (2009). Han beskriver de to sprogsyn sådan:

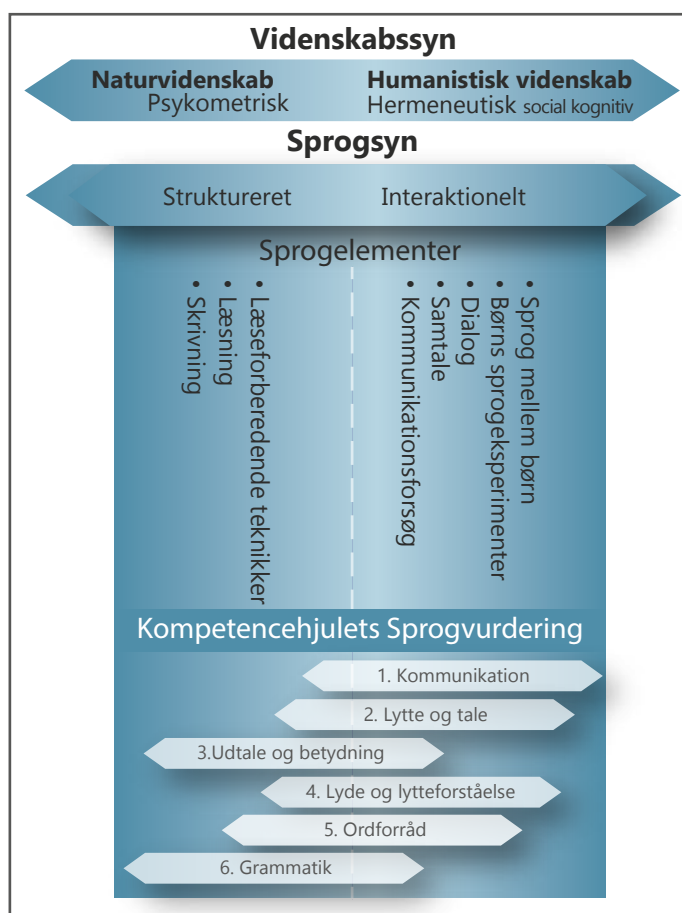
"På et meget overordnet plan kan der skelnes mellem et strukturelt orienteret sprogsyn og et interaktionelt orienteret sprogsyn. Inden for rammerne af et strukturelt sprogsyn ses sprog som et system, der konstitueres af bestemte delelementer som udtale, ordforråd, morfologi og syntaks, og som det enkelte barn har tilegnet sig i større eller mindre grad. I forlængelse heraf vil den vurderingsmæssige opmærksomhed typisk rette sig mod det enkelte barns beherskelse af navneords flertalsformer, udsagnsords bøjninger, sætningslængde, sætningsopbygning samt ordforråd.

Er der tale om et interaktionelt orienteret sprogsyn, vil den vurderingsmæssige opmærksomhed i væsentlig grad rette sig mod, hvordan barnet bruger sprog (og andre kommunikationskanaler) til betydningsdannelse i interaktion med andre. Den vurderingsmæssige opmærksomhed vil her for eksempel rette sig mod, hvordan det enkelte barn indgår i bestemte sprogbrugssituationer, og hvordan barnet interagerer sprogligt i samspil med andre børn." (Holm (09) s. 7).

Til højre ses Kompetencehjulets Sprogvurderings 6 undertemaer:

1. Kommunikation
2. Lytte og tale
3. udtale og betydning
4. Lyde og lytteforståelse
5. Ordforråd
6. Grammatik

set i relation til interaktionelt og strukturelt sprogsyn.

Både sprogets receptive og produktive sider

For at få forståelsen af sprogets bestanddele og skabe overblik kan man også opdele sprogudvikling i sprogets receptive og produktive side.

Den receptive del handler om barnets fortsatte udvikling i forståelsen af ord, sætninger og længere ytringer.

Den produktive side handler om barnets eget brug af sproget, f.eks. de første ord til at skabe betydning og kommunikation. Det siger sig selv, at barnets udvikling

af begge dele er yderst vigtige for dets generelle udvikling.

Ved at bruge et observationsredskab som Kompetencehjulets Sprogvurdering, der spørger til barnets sprogudvikling i mange dagligdagskontekster, gives man mulighed for at få afdækket både barnets receptive og produktive sprogudvikling meget bredt. Når vi taler om dagtilbudsbørns sprogudvikling, er der også meget opmærksomhed på (før)skriftsproglige kompetencer. I Kompetencehjulets Sprogvurdering er der også stor fokus på disse kompetencer, der også kan fordeles på både en receptiv og produktiv side, da der både er begyndende interesse for at forstå det skrevne sprog, f.eks. enkle symboler, men også barnets begyndende produktive side med legeskrivning og skrivning af de første ord.

Kompetencehjulets Sprogvurderings 6 undertemaer i forhold til sprogets receptive og produktive side

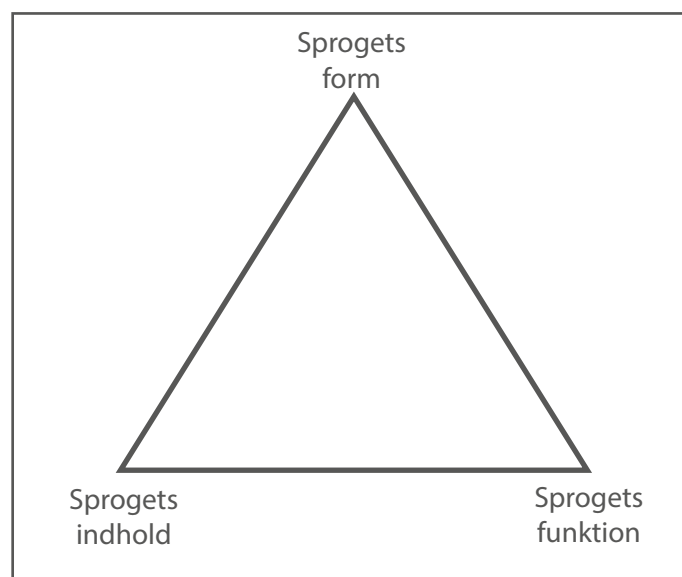
Receptiv	Produktiv
4. Lyde og lytteforståelse	3. Udtale og betydning
1. Kommunikation	
2. Lytte og tale	
5. Ordforråd	
6. Grammatik	

Dækker udviklingen af sprogets form, indhold og funktion

En tredje meget brugt opdeling af sproget er: Sprogets form, indhold og funktion.

Man kan opstille det som Professor og forsker i psykologi og sprogudvikling Hans Vejleskov gør i en trekant.

Hans Vejleskov skriver at:

”Enhver sætning, ethvert sprogligt udsagn, enhver sproglig ytring har en form – bestemt af de regler, der nu gælder for det pågældende sprog, og det hvad enten den er talt, hørt, skrevet eller læst.

Den har tillige et indhold: Den handler om noget, refererer til noget, drejer sig om noget osv. Det er kun yderst sjældent, at man bare taler (lader munden løbe) – man taler (næsten) altid om noget...

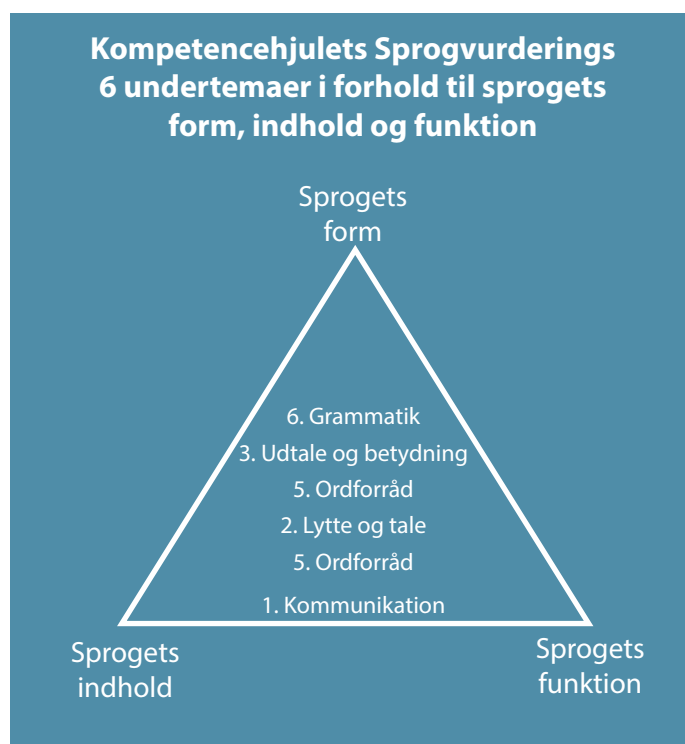
Endelig har den også en funktion: Man siger (eller skriver eller læser) ikke kun noget om et eller andet fænomen eller emne – man gør det i en eller anden hensigt...

Lige så vigtigt det er altid at have alle tre hovedaspekter for øje, er det vigtigt at være opmærksom på samspillet mellem dem og deres gensidige afhængighed af hinanden...” (s. 23f. i Vejleskov (07)).

Og han tilføjer, at man bør være opmærksom på ikke kun at have fokus på sprogets form, som ordforråd, udtale og ordbøjninger m.m., som er det letteste at teste

eller måle (se note 2). Der skal også være opmærksomhed på sprogets indhold og funktion gennem observationer (s. 84f. Vejleskov (07)).

"Hvis vi vil forstå, hvordan børn tilegner sig deres modersmål, må vi se i øjnene, at det ikke kun er et spørgsmål om ordforråd og grammatik, men også om at kunne "gøre sig" i samspil med andre... Barnet synes at have erfaret, at det er muligt med lydfrembringelser – kombineret med gestus mv. – at opnå noget – at få noget, det gerne vil have, at få hjælp til noget, det ikke kan klare selv, at få kontakt osv. Disse erfaringer er formentlig aldeles afgørende for, at børn engagerer sig i det enorme "arbejde", som det er at tilegne sig modersmålets ordforråd og grammatik.. (s. 84. Vejleskov (07)).

At barnet selv oplever, at sproget har indhold og funktioner, der kan udvide deres samspil med omverdenen, kan altså ses som motiverende for barnets videreudvikling af sprogets form.

Efter nu at have set, at Kompetencehjulets Sprogvurdering dækker en bred sprogforståelse vil vi dykke længere ned i udvælgelsen og indholdet i de 6. temaer.

De seks undertemaer i Kompetencehjulets Sprogvurdering

Som nævnt tidligere, er de seks temaer udvalgt på baggrund af Kjeld Kjertmanns opdeling af de sproglige kompetencer.

Kjertmann har opdelt sprogudviklingen i 11 delkompetencer. Vi har dog lagt nogle af disse sammen. Vi vil i de enkelte 6 undertemaer beskrive, hvordan de dækker én eller flere af de 11 temaer, som de beskrives i "Sprogudvikling og sprogpædagogik i det moderne videnssamfund" (2011) (s. 45 i Kjertmann (11)).

Tema 1: Kommunikation

I Kompetencehjulets Sprogvurdering beskrives temaet sådan:

Udviklingen i sproglig og social adfærd der udnytter de sproglige kompetencer til udveksling af betydninger og følelser.

Som vi så ovenfor har dette tema en stor vægt i det interaktionelle sprogsyn, både med receptivt og produktivt sprog og der er meget fokus på sprogets indhold og funktion. Det handler nemlig om udveksling af og kommunikation af betydninger og følelser, ikke bare med de voksne, men også og især med de andre børn i f.eks. legene.

Da Kompetencehjulets Sprogvurdering bygger på et social-konstruktivistisk læringsbegreb er der netop fokus på barnets kommunikation. Af kulturelle årsager fokuserer meget amerikansk sprog litteratur og amerikansk inspirerede vurderingsredskaber ikke meget på udviklingen af kommunikation mellem børnene, da man her ikke har samme dagtilbudstradition. Men det er der fokus på her.

Temaet er sammenfaldende med fire af Kjeld Kjertmanns temaer. Først og fremmest temaet Kommunikation, som han beskriver sådan:

..en sproglig og social adfærd der udnytter de sproglige kompetencer optimalt til effektiv udveksling af betydninger og følelser."

Kjertmanns tema Pragmatisk kompetence indgår også. Det beskrives sådan: *"..hensigtsmæssige sproghandlinger, samtaleroller og sproglig høflighed."* I temaet i

Kompetencehjulets Sprog vurdering spørges der f.eks. til evnen til turtagning i kommunikationen.

Lidt i samme stil er også Kjertmanns tema om Kulturel kompetence med her. Han beskriver temaet sådan: *".. kulturspecifikke sproglige og sociale adfærdsmønstre"*. Dette tema indgår også i Kompetencehjulets Sprog vurderingtemaet her, da der er tale om den dansksproglige udvikling og kulturs syn på kommunikation.

Endelig er også Kjertmanns tema Skriftsprog lig kompetence med her, da det også er betydningsbærende kommunikation. Temaet beskrives af Kjertmann som: *"..læsning med indholdsforståelse af alderssvarende, socialrelevante tekster, og udveksling i skrift af betydninger og følelser."*

Temaet er selvfølgelig begrænset til, og er med her i form af den begyndende interesse for det skriftsproglige som kommunikation.

Tema 2: Lytte og tale

I Kompetencehjulets Sprog vurdering beskrives temaet sådan:

Barnets øgede forståelse af andres brug af og udviklingen i egen brug af betydningsbærende tryk, stød, intonation og tonefald, både impressivt (indadtil) i lytteforståelse og ekspressivt (udadtil) i udtale.

Dette undertema hedder på fagsproget prosodi og handler om de virkemidler i sproget, der ud over ordene er med til at skabe udsagnets mening, dvs.

talesprogets brug af tryk og rytme i sætningen, intonation og tonefald samt evt. støds placering i ordet. Man kan nemlig godt sige de tre samme ord, så de kommer til at betyde noget meget forskelligt, hvis trykket lægges forskelligt, eller der er stor forskel i tonefaldet. Der er f. eks. stor forskel i betydningen om en ytrings tonefald går op eller ned eller er ironisk.

Undertemaet handler derfor om udviklingen i barnets forståelse af disse virkemidler og dets eget brug af dem.

Temaet er sammenfaldende med Kjeld Kjertmanns tema Prosodisk kompetence, der beskrives sådan: *"..betydningsbærende tryk og stød, intonation og tonefald, impressivt i lytteforståelse og ekspressivt i tale."*

Tema 3: Udtale og betydning

I Kompetencehjulets Sprog vurdering beskrives temaet sådan:

Barnets udvikling af tydelig udtale af ord med sprogets betydningsadskillende lyde og hyppigste konsonant-kombinationer.

Dette tema handler meget om sprogets form og den produktive side, nemlig ordenes udtale. Temaet er selvfølgelig også vigtigt receptivt for at kunne forstå andre. Men receptiv forståelse af lyd mønstre kommer ofte først og her spørges der mest til, når forståelsen viser sig, dvs. kan høres i praktiseringen af de sproglige ytringer.

Temaet er sammenfaldende med Kjertmanns tema Artikulation, som beskrives sådan:

"..en for andres lytteforståelse tilstrækkelig tydelige udtale af ord med sprogets betydningsadskillende lyde og hyppigste konsonantkombinationer".

Tema 4: Lyde- og lytteforståelse

I Kompetencehjulets Sprog vurdering beskrives temaet sådan:

Udviklingen i den nødvendige lyd lige evne til at skelne mellem talesprogets stavelser og enkeltlyde, som gør, at man kan høre og udtale ord. F. eks. forskellen på mus og hus.

Her er der primært fokus på det receptive i sprogudviklingen, da det handler om barnets evne til at skille lyde i ord og forståelsen af sproglige ytringer, som f.eks. i fortællinger, guidning og instruktioner, men også forståelsen af rim m.m. Denne receptive del er selvfølgelig afgørende for, at barnet også kan lykkes med den produktive side.

Temaet er sammenfaldende med Kjertmanns to temaer Fonologisk og Semantisk kompetence.

Det største tema Fonologisk kompetence, beskrives sådan:

"...den for egen lytteforståelse og udtale nødvendige auditive skelnen mellem og udskillelse af talesprogets stavelser og betydningsadskillende enkeltlyde."

Temaet Semantik beskrives sådan:

"..en umiddelbar og fyldestgørende lytteforståelse af alderssvarende og socialrelevant talesprog"

Tema 5: Ordforråd

I Kompetencehjulets Sprog vurdering beskrives temaet sådan:

Barnets udvikling i antallet af ord som er til rådighed for det indenfor forskellige ordklasser.

Dette tema hedder på fagsproget Leksikalsk kompetence, hvor fokus er på forrådet af ord, barnet kan forstå og bruge (som ordet Ordforråd jo siger). Det gælder helt fra forståelsen af de første nære ord til børnenes egen brug af mere abstrakte ord.

Temaet er sammenfaldende med Kjertmanns tema Leksikalsk kompetence, der beskrives sådan:

"..det nødvendige antal indholdsord og funktionsord til at kommunikere alderssvarende om socialrelevante forhold og emner."

Tema 6: Grammatik

I Kompetencehjulets Sprog vurdering beskrives temaet sådan:

Barnets udvikling i anvendelsen af regler/rutiner for hvordan betydninger er forbundet med udtryk, og hvordan sprogdele kombineres til større helheder.

Der er tale om barnets tilegnelse af regler for hvordan ord kan kombineres i nye ord og sætninger og hvordan forskellige klasser af ord, som f. eks. stedord bruges samt regler for bøjninger af ord f.eks. bøjning i forhold til datid eller tilføjelse af flertalsendelser osv.

Temaet er sammenfaldende med Kjertmanns tema Grammatisk kompetence og nogle underpunkter her til:

- a) Syntaktisk og
- b) Morfologisk kompetencer,

men også et tema der hedder Leksiko-grammatisk kompetence.

Kjertmanns (over)tema Grammatisk kompetence beskrives sådan:

"..sprogssystemets regler for hvordan betydning er forbundet med udtryk, og hvordan sprogdele kombineres til større helheder, også ud over sætningsgrænsen."

Undertemaet a) Syntaktisk kompetence beskrives sådan:

"..reglerne for ords kombination til ordgrupper og sætninger."

Undertemaet b) Morfologisk kompetence beskrives sådan:

"..reglerne for ords opbygning, bøjning, dannelsen af sammensatte ord og ords omformning til andre ordklasser."

Det andet tema af Kjertmanns, der indgår i Kompetencehjulets Sprog vurderings Grammatik-tema, er Leksiko-grammatisk kompetence. Temaets navn indeholder Kompetencehjulets Sprog vurderings to sidste temaer, men indgår alligevel kun her i dette sidste tema Grammatik. Det er fordi det handler om, som Kjertmann beskriver temaet:

"..leksikalsk og grammatisk kompetence i et omfang der muliggør brugen af ord i sproglige strukturer."

Der er altså fokus på brugen af ord i sproglige strukturer med grammatiske systemregler, der angiver betydningen. Herunder også når et barn har lært et regelsystem, men bruger det til egne nyskabelser, fordi det ikke kender den rette ord/ordsammensætning eller bøjning, som f. eks. når barnet siger "skibskylling" i stedet for "måge" og "gåede" i stedet for "gik".

Progressions-spørgsmålenes udvælgelse og sammenhæng med de 6 undertemaer

Som det fremgår ovenfor giver Kompetencehjulets Sprog vurderings 6 temaer en bred beskrivelse af sprogets udvikling. Som nævnt bygger spørgsmålene på forskning og relevante teoriopbygninger, om sprogudvikling, der hermed tilsammen angiver en norm for den typiske sprogudvikling. En norm som bestemmer udvælgelsen og placeringen af spørgsmålene i de enkelte aldersintervaller i udviklingsforløbene. Viser forskning og/eller teoriopbygninger at børn begynder at kunne to-ords ytringer omkring 1½ års alderen og kan mange to-ords ytringer senere i samme alder, spørges der i Kompetencehjulets Sprog vurdering om dette i henholdsvis i midten og slutningen af intervallet.

Giver redskabet mening og udbytte for dem der skal bruge det

Der er ikke lavet nogle "giver-det-mening-undersøgelse" eller "effekt- eller tilfredshedsundersøgelser" af kun Kompetencehjulets Sprog vurdering.

Men det er der af Kompetencehjulet, som Kompetencehjulets Sprog vurdering er en sjettedel af. Faxe kommune lavede deres egen undersøgelse heraf i 2016 og vi har sammen med en anden kommune med hjælp fra EVA lavet en effektundersøgelse.

Evaluerings i Faxe kommune 2016

I august 2016 evaluerede Faxe Kommune selv deres brug gennem 2 år af Kompetencehjulet ved spørgeskemaer til alt personale i dagtilbud. Her er undersøgelsens resultater fra Byrådsreferatet:

"Evalueringsens væsentligste resultater. Evalueringen viser overordnet set, at de fleste medarbejdere oplever:

1. *At kompetencehjulet har en god betydning for deres faglige dialog*
2. *At kompetencehjulet har en god betydning for deres samarbejde..*
3. *At kompetencehjulet er et godt værktøj til brobygningsarbejdet. "*

[Læs mere om evalueringen her!](#)

Der er selvfølgelig også kommet mange positive enkelt-udsagn om udbyttet af et redskab som Kompetencehjulet, så som at det:

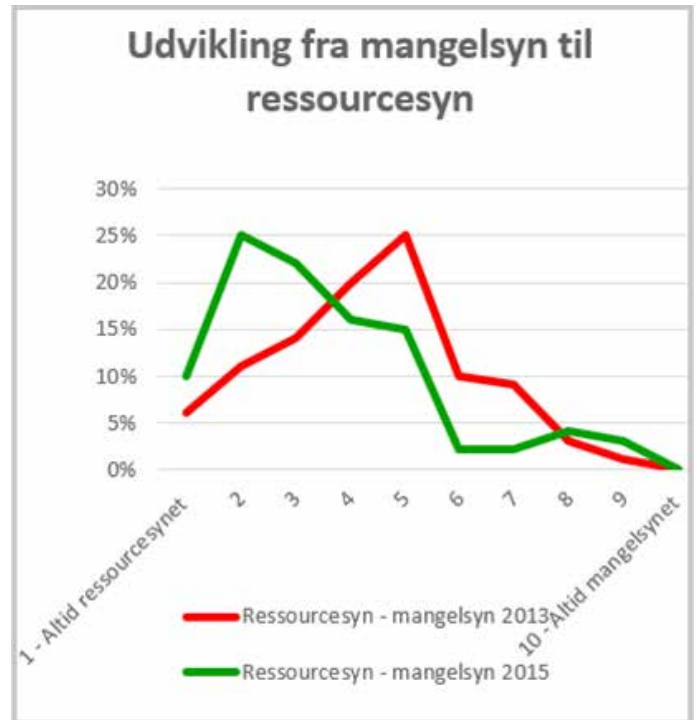
- "Booster fagligheden",
- "Det er bedre end alle de kurser I kunne få",
- "Vi får øje på mange nye sider af barnet" og
- "Vi får øje på så mange nærmeste udviklingszoner".

Effektundersøgelser i en kommune

Vi har i samarbejde med EVA og en anden kommune lavet effektundersøgelser før og efter 2 års brug af Kompetencehjulet blandt alle brugere i dagtilbud og forvaltninger.

Denne spørgeskemaundersøgelse viste, at pædagogerne efter 2 års brug af Kompetencehjulet, bl.a. oplevede, at deres eget dagtilbud havde rykket sig markant nærmere på et "Ressourcesyn" og længere væk fra et "Mangelsyn".

Ifølge undersøgelsen oplevede pædagogerne sig bl.a. også mere fagligt sikre på læringsindholdet i læreplanstemaerne, herunder læreplanstemaet Sprog samt oplevede en meget større sikkerhed for, at de fik opsporet de børn, der havde størst behov.

Figur "Udvikling fra mangelsyn til resourcesyn:

Pædagogernes eget syn på deres dagtilbud i spektret: "Der bruges altid et mangelsyn" til "Der bruges altid et resourcesyn". Der ses en klar bevægelse væk fra et mangelsyn i dagtilbud i kommunens dagtilbud i perioden på 2 år hvor Kompetencehjulet blev anvendt (Kommunes effektundersøgelse af brug af Kompetencehjulet (upubl. (15)).

Etiske overvejelser

	Før	Under	Efter
Barnet	<p>Da Kompetencehjulets Sprog-vurdering ikke er en test og besvarelsene bygger på pædagogernes observationer fra al praksis i dagtilbuddet, er der ikke direkte påvirkning eller forstyrrelser af barnet: Barnet skal ikke spørges om noget, det kan, eller ikke kan og barnet skal ikke præstere i en kontekst, det ikke er vant til eller ikke pt. er klar til f. eks. pga. træthed m.m.</p> <p>Hvis man ikke som anbefalet vurderer alle børn, er der selvfølgelig overvejelser over hvilke børn man skal vælge at lave profiler på: Er det de børn, der tydeligst er sprogligt udfordrede, eller dem man er mest i tvivl om? Man bør lave på begge grupper og som nævnt, helst alle børn, så man kan være sikker på, at der ikke er nogle børn går under den normale "radar".</p>	<p>Barnet er ikke involveret i besvarelsen. Af hensyn til barnets udvikling skal pædagogerne selvfølgelig svare så godt som muligt, om det de har iagttaget. Det er også en del af etikken overfor barnet, at pædagogen retter sig efter de givne retningsslinjer, systemets advarsler og f.eks. sænker alderen, hvis det er nødvendigt, så man ikke kun spørges om og giver svar på ting, barnet ikke kan endnu.</p>	<p>Resultatet af vurderingen skal bruges optimalt til refleksion over barnets eller gruppens udvikling og hvad det betyder for planlægning og udviklingen af læringsmiljø, relationer og aktiviteter i dagtilbuddet. Det skal være noget barnet kan lære endnu mere af!</p> <p>Når man har svaret færdig, skal hele barometerprofilen analyseres. Det er vigtigt at koncentrere sig om hele profilen og den alsidighed den giver udtryk for og både at se de steder, hvor barnet er relativt godt med, dvs. dets ressourceområde og hvor det ikke er så godt med, dvs. de steder det måske har behov for fokuseret eller særlig indsats.</p>
Forældrene	<p>Forældre påvirkes egentligt ikke før vurderingerne foretages. Kompetencehjulets Sprog-vurdering bruges som et internt redskab, hvor der vurderes på børnenes sproglige udvikling for primært at tilpasse læringsmiljøet i dagtilbuddet til deres barn. Man skal dog underrette forældrene om, at man bruger sprogvurderingsredskabet (evt. allerede på kontaktkort) og at resultatet vil blive fremlagt for dem. Det er oplagt at bruge disse i kommende forældresamtaler (se tredje kolonne).</p>	<p>Forældre er normalt ikke med til besvarelsene, da det primært handler om den kontekst, der hedder dagtilbud. Men vil man have forældrene involveret direkte i processen, så er det selvfølgelig muligt. Der er rigtig gode erfaringer med at gøre det sammen med forældre til børn med særlige udfordringer. Forældrene tilkender, at de bedre forstår barnets sproglige udfordringer og gerne vil være en del af den fremadrettede sprogingdsats.</p>	<p>Forældre skal, som nævnt, på forhånd underrettes om, at man bruger redskabet til vurdering af barnets sproglige udvikling (det kan f.eks. allerede være på kontaktkort) og de skal tilbydes at se resultatet af vurderingerne. Dog skal man ikke indkalde forældrene, bare fordi man har lavet profilen, men fordi det er en del af det normale forældre-samarbejde. Eller hvis der er særlige grunde til det i barnets udvikling. Som en del af mødet kan man fremvise profilen og sige, at det viser hvordan pædagogerne i dagtilbuddet ser barnets sproglige udvikling med både ressourcer og fokusområder. Forældrene får lejlighed til at bidrage med deres oplevelse af barnets sproglige udvikling derhjemme. Det kan være meget forskelligt. Men man må fastslå, at barnet skal have en god sproglig udvikling i begge kontekster. Derfor kan man blive inspireret af hinandens oplevelser og indgå forskellige samarbejdsaftaler for at støtte op om barnets udvikling.</p>

<p>Pædago- gerne</p>	<p>Pædagerne skal inden vurdering af barnets sproglige udvikling have forældrenes accept, hvis denne ikke på anden vis er indhentet.</p> <p>Pædagogernes besvarelser bygger på deres iagttagelser, dvs. med samme metode de altid har arbejdet med i den pædagogiske udvikling og tilpasning af læringsmiljøer. Her er det bare mere systematiseret og giver et mere samlet overblik.</p> <p>Da Kompetencehjulets Sprog-vurdering netop giver et hurtigt overblik over børns aktuelle sproglige udvikling, anbefales det, at lave vurderinger af alle børn. Herved kan man nemlig få øje på de børn, man måske ellers kunne have risikeret at overse, selvom de har brug for ekstra indsats i læringsmiljøet. Selvfølgelig ved pædager ofte hvilke børn der har mest behov, men nogle børn med behov kan være meget "usynlige" i forhold til andre børn.</p> <p>Der skal selvfølgelig på forhånd afsættes tid til at pædagerne kan besvare spørgsmålene og sætte sig ind i retningslinjerne for besvarelserne. Det lægges i den tid pædagerne ellers plejer at bruge til opsporing, evalueringer og planlægning af læringsmiljøerne. Redskabet effektiviserer disse processer.</p>	<p>Som nævnt skal pædagerne kende barnet godt og selvfølgelig svare så godt som muligt, om det, de har iagttaget, og bruge de givne retningslinjer, for at barometerprofilerne skal blive et retvisende grundlag til det videre pædagogiske arbejde. Der vil f. eks. altid være spørgsmål, hvor man skal tænke grundigt efter, om i hvilken grad barnet kan kompetencen selv og i hvilket omfang, man som pædagog er stillads, for at barnet faktisk kan kompetencen. Derfor kan det også være en fordel at være to eller flere om specielt gruppebesvarelserne (hvor man laver individuelle profiler på flere børn på en gang).</p> <p>Der kommer dog altid et stort fagligt udbytte af diskussionerne i "ens eget hoved" og evt. diskussioner med kollegaer, når man svarer.</p>	<p>Som tidligere nævnt har Kompetencehjulets Sprogvurdering et ressource- og relationsorienteret udgangspunkt. Det skal også slå igennem i den pædagogiske analyse af de resultater, der fremkommer ved brugen og de pædagogiske initiativer, der på denne baggrund skal planlægges. Barnet vurderes jo i en bestemt kontekst, dagtilbuddet, og vurderingernes resultater skal primært rettes mod, hvad der skal ændres fra pædagogernes side i læringsmiljøet og relationerne til barnet, for at barnet udvikler sig mest muligt. Dette arbejde kræver refleksion og det skal man afsætte god tid til. Der kan direkte laves handleplan ud fra enkelt- eller gruppeprofilerne.</p> <p>Inden man analyserer eller videreformidler en barometerprofil til andre, skal man altid foretage en kritisk vurdering af om profilen svarer til det man nu (med de nye indsigter) ved om barnets sproglige udvikling. Er dette ikke tilfældet, må man tilbage og se om man har fulgt retningslinjerne, især om man har fulgt advarsler og er startet langt nok nede i alder, dvs. at der i hver bjælke også er positive svar.</p>
---------------------------------	--	--	--

Noter

Note 1:

Vores valg af at kombinere de to sprogsyn i Kompetencehjulets Sprogsvurdering bygger vi på de vurderinger af sprogsyn, som forsker Lars Holm fra DPU redegør for i hans forskning om sprogsvurderinger (2009). Han beskriver de to sprogsyn sådan:

"På et meget overordnet plan kan der skelnes mellem et strukturelt orienteret sprogsyn og et interaktionelt orienteret sprogsyn.

Inden for rammerne af et strukturelt sprogsyn ses sprog som et system, der konstitueres af bestemte delelementer som udtale, ordforråd, morfologi og syntaks, og som det enkelte barn har tilegnet sig i større eller mindre grad. I forlængelse heraf vil den vurderingsmæssige opmærksomhed typisk rette sig mod det enkelte barns beherskelse af navneords flertalsformer, udsagnsords bøjninger, sætningslængde, sætningsopbygning samt ordforråd.

Er der tale om et interaktionelt orienteret sprogsyn, vil den vurderingsmæssige opmærksomhed i væsentlig grad rette sig mod, hvordan barnet bruger sprog (og andre kommunikationskanaler) til betydningsdannelse i interaktion med andre. Den vurderingsmæssige opmærksomhed vil her for eksempel rette sig mod, hvordan det enkelte barn indgår i bestemte sprogbrugssituationer, og hvordan barnet interagerer sprogligt i samspil med andre børn." (Holm (09) s. 7).

"Hvis et sådant strukturelt sprogsyn bliver dominerende i institutionens sprogpædagogiske praksis, er der betydelig risiko for, at den sprogpædagogiske indsats ikke funderes i nyere teorier om sprogtilægnelse og sprogpædagogik og f.eks. også hviler på et interaktionelt sprogsyn." (Holm (09) s. 25 + 31).

Note 2:

"Med test eller prøver kan man med høj præcision bestemme, hvordan barnets udtale, ordkendskab og grammatik er udviklet i forhold til, hvad der er gennemsnitligt er tilfældet på alderstrinnet, men når det gælder indhold og funktion, er der ingen snilde prøver. Her må man som regel fortolke iagttagelser, og det tager tid" (s. 85 Vejleskov (07)).

Litteratur:

- Bleses, D. & Højen, A. (10): "Etsprogede og tosprogede med og uden sprogproblemer"; Center for Børnesprog, Syddansk Universitet 2010
- Bylander, H.I. & Krogh, T.K. (14): "Sproget smilepæle"; Dansk Psykologisk forlag 2014
- Faxe Kommune (16): <http://www.faxekommune.dk/sag/boernefamilieudvalget30082016referat>
- Holm, Lars (09): "Evalueringer af sprogvurderingsmaterialer i daginstitutioner – En undersøgelse af sproglig vurderingspraksis i daginstitutioner i Københavns Kommune"; Danmarks Pædagogiske Universitetsskole – Aarhus Universitet; 2009
- Kjertmann, Kjeld (11): "Sprogudvikling og sprogpædagogik i det moderne videnssamfund" p. 35-76 in "Dansk, kultur og kommunikation" redigeret af Mogens Sørensen; 2. udg. Akademisk Forlag 2011
- Tomasello, Michael (03): "Constructing a Language; Harvard University Press, England 2003
- TRAS (03): "Tidlig registrering af sprogudvikling"; Special-pædagogisk forlag 2003
- "Vejledning til Sprogvurdering 3-6"; Børne- og socialministeriet/Kommunernes Landsforening 2017
- Vejleskov, Hans (07): "Sprogbrug og sprogtilegnelse hos børn"; Special-pædagogisk forlag, 1. udg. 2007

Links:

Beskrivelse:

[Se et eksempel på hvordan tre progressionslæringsmål underbygges i Kompetencehjulets Sprog _____ vurdering](#)

Folder om:

[Kompetencehjulets Sprogvurdering: sprogindsats og samarbejde \(Bl.a. om sprogvurdering af to-sprogede børn med Kompetencehjulets Sprogvurdering\).](#)

Kilder:

[Kompetencehjulets Sprogvurdering - kilder](#)

